

Bijdrage tot de kennis van de fauna van het «Drongengoed» te Ursel (Oost-Vlaanderen). De Arthropoda in de boomstompen.

Rino DALL'ASTA

Résumé. Contribution à la connaissance de la faune du «Drongengoed» à Ursel (Flandre orientale). Les arthropodes des souches vermoulues.

Dans la présente étude l'auteur s'est engagé à dresser un bilan provisoire concernant la présence d'arthropodes dans les souches vermoulues, recouvertes de mousses, qu'il a pu retrouver en de nombreux exemplaires dans les bois du «Drongengoed» (Flandre orientale, Ursel), ainsi qu'à la bordure des chemins qui entrecoupent ce merveilleux domaine. Quelque 43 souches ont été taminées; le résultat de cette fouille comporte une centaine d'espèces différentes.

Abstract. Contribution to the knowledge of the fauna of «Drongengoed» at Ursel (East Flanders). The Arthropoda of moulded stumps.

In the present study, the author has tried to make a provisory list concerning the presence of arthropods in moulded stumps, covered with mosses, which have been found in the woods of the «Drongengoed», and on the roadsides in this marvelous dominium. Some 43 stumps have been investigated; the results of this research are a hunderd different species.

Dall'Asta, R. : Zonnebloemstraat 25, B-9900 Eeklo.

1. Werkmethode

Voor een situering van het studieterrein wordt verwezen naar DALL'ASTA (1989). Voorwerp van onderzoek in deze bijdrage is de fauna die wordt aangetroffen in de boomstompen langsheen de boswegranden en in mindere mate binnen in het bos. Er werden gedurende de jaren 1987 tot en met 1989, 43 min of meer verweerde stompen onderzocht : er werd gezeefd (maaswijdte 6 mm) in *Epicea abies*, *Larix decidua*, *Betula* sp. en *Castanea sativa*. Het zeefsel werd gedroogd door middel van een Berlese-toestel.

2. Bespreking

Het grootst aantal Arthropoda werd aangetroffen bij de Coleoptera.

Carabidae

De loopkevers zijn predatoren; de ingezamelde soorten stellen weinig eisen aan hun biotoop, en alle komen ze vrij algemeen tot algemeen voor in bossen, bij voorkeur in de vochtige delen van de humuslaag.

Agonum assimile PAYKULL
Agonum obscurum HERBST
Metallina lampros HERBST
Dyschirius globosus HERBST
Europhilus fuliginosus PANZER
Leistus rufomarginatus DUFTSCHMIDT

Lorocera pilicornis FABRICIUS
Nebria brevicollis FABRICIUS
Notiophilus biguttatus FABRICIUS
Notiophilus palustris DUFTSCHMIDT
Pterostichus strenuus PANZER
Amara aenea DEGEER

Hydrophilidae

De aangetroffen spinnende watertorren horen in geen geval thuis in het bestudeerde biotoop. Merkwaardig genoeg treffen we zowel de stercofiele als de hydrofiele soorten door mekaar aan. Het geldt hier zonder twijfel hibernerende dieren. Alle zijn als algemeen beschreven.

Cercyon flavipes THUNBERG
Cercyon lugubris OLIVIER
Cryptopleurum minutum FABRICIUS
Cercyon melanocephalus LINNAEUS

Cymbiodita marginella FABRICIUS
Helophorus brevipalpis BEDELL
Helophorus viridicollis STEPHENS
Sphaeridium scarabaeoides LINNAEUS

Staphylinidae

Ook bij de kortschildkevers treft men soorten aan die niet strikt gebonden zijn aan een bepaalde omgeving. Nochtans wordt een randbemerking gemaakt voor enkele specimina die ofwel kenmerkend zijn voor verweerde, met mospollen begroeide boomstompen, ofwel in grote aantallen voorkomen op de met zwammen en schimmeld bedekte stompen.

Atheta aterrima GRAVENHORST
Conosoma pubescens GRAVENHORST
Geostiba circellaris GRAVENHORST
Habrocerus capillaricornis GRAVENHORST
Lesteva longelytrata GOEZE
Mycetoporus brunneus MARSHALL
Lathrimaeum unicolor MARSHALL
Lathrobium brunnipes FABRICIUS
Megarthus denticollis BECK
Hypocyptus longicornis PAYKULL
Omalium rivulare PAYKULL
Othius myrmecophilus KIESENWETTER
Oxytelus rugosus FABRICIUS

Philontus marginatus STROEM
Philontus varians PAYKULL
Philontus varius GYLLENHALL
Platysthetus cornutus GRAVENHORST
Stenus ater MANNERHEIM
Stenus brunnipes STEPHENS
Syntomium aeneum MÜLLER
Phloeocharis subtilissima MANNERHEIM
Medon piceum KIRBY
Gyrophaena nana PAYKULL
Tachyporus hypnorum FABRICIUS
Tachyporus nitidulus FABRICIUS
Tachyporus chrysomelinus LINNAEUS

Bemerkingen bij enkele soorten :

- a) *Habrocerus capillaricornis*, *Hypocyptus longicornis*, *Othius myrmecophilus* en *Phloeocharis subtilissima* zijn mosbewonende soorten.
- b) *Gyrophaena nana* en *Mycetoporus brunneus* zijn beide mycofiel (zwamminnend).
- c) *Lesteva longelytrata* komt specifiek voor aan subalpiene en montane beekjes (onder mos e.d.).

Pselaphidae

De knotskevers zijn kenmerkende bewoners van boomstompen. Er werden twee vrij zeldzame soorten ingezameld.

Euplectus fischeri AUBÉ

Brachyglutta fossulata REICHENBACH

Catopidae

Deze dieren zijn doorgaans necrofiel en vinden hun voedsel in lijkjes, dode insecten enz. Beide aangetroffen soorten zijn algemeen.

Catops fuliginosus ERICHSON

Catops tristis PANZER

Ptiliidae

Deze zeer kleine kevers komen doorgaans talrijk voor in de humuslaag. Er werd slechts één enkele soort aangetroffen in 3 exemplaren. STRESEMANN (1964) maakt gewag van de grote moeilijkheid deze dieren in te zamelen. Dit komt voort uit de gebrekkige verzameltechniek.

Acrotichis atomaria DEGEER

Scydmaenidae

Cephennium thoracicum MÜLLER

Liodidae

De truffelkevers zijn typerende soorten voor vochtige en vermoldme boomstronken. Ze werden in grote getale en in vele soorten aangetroffen op *Epicea*-stompen. Verschillende zeldzaamheden.

Agathidium atrum PAYKULL
Agathidium sphaerulum REITTER
Agathidium mandibulare STROEM
Agathidium discoideum ERICHSON
Agathidium rotundatum GYLLENHALL

Amphycillis globus FABRICIUS
Anisotoma orbicularis HERBST
Anisotoma humeralis FABRICIUS
Liodes calcaratus ERICHSON

Byrrhidae

De ingezamelde pillenkevers zijn, zoals de Liodidae, kenmerkend voor het biotoop.

Cytilus sericeus FORSTER

Simplocaria semistriata FABRICIUS

Cryptophagidae

De schimmelkevertjes zijn doorgaans bewoners van de humuslaag. Ze zijn alle algemeen.

Atomaria atricapilla STEPHENS

Sphaerosoma pilosum PANZER

Atomaria linearis STEPHENS

Phalacridae

Eén enkele pollen etende soort, overwinteraar : *Stilbus testaceus* PANZER.

Lathridiidae

Eén humusbewonende soort : *Enicmus transversus* OLIVIER.

Nitidulidae

Eén zeldzame, schorsbewonende soort : *Phytophagus ferrugineus* LINNAEUS.

Sphindidae

Eén zeldzame, mycofiële soort : *Aspidiphorus orbiculatus* GYLLENHALL.

Coccinellidae

Scymnus abietis PAYKULL

Scarabaeidae

Aphodius prodromus BRAHM

Chrysomelidae

Eén soort, behorende tot de aardvlooien (Halictinae), die voorkomt op dicht begroeide bosweiden : *Chaetocnema arida* FOURCROY.

Curculionidae

Ceutorrhynchus erysimi FABRICIUS

Orchestes fagi LINNAEUS

Barypithes araneiformis SCHALLENBERG

Orchestes quercus LINNAEUS

Overige Arthropoda :

Hymenoptera : een drietal algemeen voorkomende miersoorten :

Leptothorax acervorum FABRICIUS

Formica rufa LINNAEUS

Myrmica laevinodis NYLANDER

Heteroptera : één soort oeverwants : *Saldula saltatoria* LINNAEUS.

Oniscoidea :

Oniscus asellus LINNAEUS

Porcellio scaber LATREILLE

Opiliones :

Nemastoma quadripunctatum PERK

Nemastoma bimaculatum FABRICIUS

Colembola : *Allacma fusca* FABRICIUS.

Acari :

Damaeus onustus KOCH

Galumna sp.

Myriapoda :

Tachypodoiulus albipes KOCH

Armadillidium pictum BRANDT

Besluit

In het «Drongengoed» is de boomstompenfauna relatief rijk aan Staphylinidae en Liodidae, waar het kenmerkende soorten betreft. Wij mochten evenwel nog talrijke soorten Byrrhidae, Cryptocephagidae, Mycetophagidae en Endomychidae verwachten, soorten die niet werden aangetroffen, niettegenstaande een nauwkeurig toegepaste methode.

Hoewel dit onderzoek toeliet om circa 30% meer soorten aan te treffen dan

in het homologe werk in «Het Leen» (Eeklo), mogen wij toch stellen dat er een merkbare teruggang is van de soortenrijkdom in de Oostvlaamse bosformaties.

Literatuur

- Dall'Asta, R., 1989. Onderzoek naar de fenologie van de bodemfauna in het «Drongengoed» te Ursel (Oost-Vlaanderen). - *Phegea* 17 : 35-42.
- Stresemann, E., 1964. Exkursionsfauna von Deutschland, Insekten Erster Halbband Wirbellose II/1. Volk und Wissen Volkseigener Verlag, Berlin.

Boekbespreking

Johansson R., Nielsen E.S., Nieukerken E.J. van & Gustafsson B. : *The Nepticulidae and Opostegidae (Lepidoptera) of North West Europe*
14,5 x 21 cm, Fauna Entomologica Scandinavica Vol. 23, part 1 & 2, 739 p., 111 tekstfiguren, 1122 figuren waarvan 186 in kleur, E.J. Brill/Scandinavian Science Press Ltd., 1990, gebonden, f 220,- (ISBN 90-04-08698-6).

In dit lang verwachte werk worden alle 121 soorten Nepticulidae en alle 4 Opostegidae uit Noordwest-Europa op monografische wijze behandeld. Het geografische gebied omvat Skandinavië, Finland, Denemarken, Groot-Brittannië, Nederland, België, Noord-Frankrijk, Duitsland, Polen en de Baltische Staten.

In het tekstgedeelte worden o.a. besproken : de morfologie van de verschillende stadia, de biologie, fylogenie, systematiek, nomenclatuur en verspreiding. Een erg belangrijk onderdeel van dit boek wordt gevormd door de determineertabellen en er zijn er heel wat : een tabel voor de tribus en families van de Nepticuloidea, een tabel voor de mijnen en de rupsen (gerangschikt per plantgenus), een tabel voor de imago's gerangschikt per plantgenus. Voor de Nepticulidae : een tabel voor de mannetjes gebaseerd op de uiterlijke kenmerken, idem voor de vrouwtjes, een tabel voor de mannetjes gebaseerd op de genitalia. Idem voor de Trifurculini en hier vindt men ook een tabel voor de vrouwtjes gebaseerd op de genitalia. Tenslotte enkele korte tabellen voor de Opostegidae.

Elke soort wordt uitvoerig behandeld : nomenclatuur (met synoniemen), beschrijving van het uiterlijk van beide sexen en van hun genitalia, onderscheid met gelijkende soorten, verspreiding en biologie (voedselplant, eerste stadia, vliegtijd, bijzonderheden). Een apart hoofdstuk is gewijd aan de rupsen van Nepticulidae. In een tabel worden de setae op de thorax en het abdomen van het laatste rups stadium aangegeven. De rupsen van de verschillende soorten worden kort beschreven met speciale aandacht voor diagnostische kenmerken.

Elke soort wordt in kleur afgebeeld (prachtige akwarellen door R. JOHANSSON) en op voldoende groot formaat : spanwijdte ca. 80 mm. De rest van de platen bevatten afbeeldingen van vleugeladering, mannelijke en vrouwelijke genitalia, mijnen, chaetotaxie en andere kenmerken van de rups.

Het eerste deel sluit af met een uitgebreide literatuurlijst en een overzichtstabel van alle soorten met aanduiding van hun verspreiding in het behandelde gebied. Hieruit is duidelijk af te lezen dat er nog heel wat werk te verzetten is in België!

Het boek is erg verzorgd uitgegeven. De platen zijn voortreffelijk. Erg praktisch is het nummersysteem waardoor de tekst en de verschillende figuren die bij een bepaalde soort horen, snel terug te vinden zijn. Zonder meer een onmisbaar werk voor wie zich met Europese Microlepidoptera bezig houdt.

W.O. De Prins